

УДК 37.03

Терентьева Н. О., Горяня Л. Г.*

**ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ
(НА ПРИКЛАДІ МАКБЕЗ)**

Стаття репрезентує інформацію про просвітницьку діяльність громадської організації «Міжнародна академія культури безпеки, екології та здоров'я» (МАКБЕЗ) з акцентуванням уваги на тих проектах, які було подано до участі в різноманітних конкурсах: створення освітніх матеріалів та організація заходів, зокрема регіональної конференції / семінару / тренінгу для просвітників; пілотний проект зі створення цифрового інформаційного контенту з основних напрямків діяльності МАКБЕЗ, визначених Статутом – безпека життєдіяльності, захисту здоров'я й навколишнього середовища; формування культури безпеки, екологічної та ноосферної свідомості; упровадження здоров'язбережувальних, самозбережувальних технологій; навчальних і просвітницьких заходів тощо.

Ключові слова: просвітницька діяльність, освітні матеріали, цифровий інформаційний контент, здоров'язбереження, проектна діяльність, громадські організації.

2015 рік став роком, коли світова спільнота підводила підсумки виконання завдань ЦРТ (Цілей Розвитку Тисячоліття) на глобальному рівні та визначала нові орієнтири розвитку на наступні п'ятнадцять років. На Саміті ООН з питань оцінювання прогресу в досягненні ЦРТ 2010 року було ініційовано міжурядовий діалог щодо «Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року» з визначенням головних компонентів нового порядку денного розвитку: сприяння сталому розвитку, захист прав людини; забезпечення миру та стабільності й тематичні сфери для консультацій (економічне зростання та зайнятість; енергія; вода; екологічна рівновага; управління; продовольча безпека; нерівність; стан здоров'я; освіта; демографічна ситуація; конфлікти та їх попередження) [3, с. 9].

У Національній доповіді «Про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (НАПН України, 2016) зазначено, що «...залишається на периферії державної уваги розбудова системи безперервної освіти громадян різного віку впродовж життя, яка має охоплювати формальну, неформальну та інформальну її складові, а також інструменти модулювання, кредитування та кодифікації навчання з метою його обліку, накопичення і трансферу, що гальмує формування суспільства, яке постійно навчається...» [1, с. 12].

Громадська організація визначається як об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних й інших спільних інтересів. Просвітницька діяльність громадських організацій представлена переважно спільною діяльністю із закладами освіти, проектними розробками, науковими та науково-методичними напрацюваннями членів цих громадських організацій.

Метою нашої публікації вбачаємо поширення інформації щодо просвітницької діяльності громадської організації та залучення фахівців до спільної просвітницької діяльності.

Сучасне суспільство надає можливість громадським організаціям активно брати участь у розв'язанні питань, що частково залишаються поза увагою закладів формальної освіти. Однією з таких громадських організацій є Міжнародна академія культури безпеки, екології та здоров'я (МАКБЕЗ). Вона становить собою об'єднання висококваліфікованих фахівців – науковців нової генерації з питань екології, культури безпеки, здоров'я й здоров'язбереження для формування серед різних верств населення культури безпеки, екології та здоров'я, упровадження інноваційних ідей щодо поширення знання і умінь прийняття рішень виходу зі стресогенних ситуацій, посилення безпеки, охорони довкілля та збереження здоров'я, інтеграції та консолідації

*© Терентьева Н. О., Горяня Л. Г.

різних сфер життєдіяльності суспільства, упровадження загальноприйнятих норм і стандартів громадянського суспільства, здійснення просвітницької діяльності.

МАКБЕЗ є підрозділом Міжнародної громадської організації «ЕКОСВІТ», об'єднує висококваліфікованих фахівців з метою сприяння реалізації державної політики у сфері безпеки, екології, здоров'я, формування серед різних верств населення культури діяльності в цих сферах; розроблення і впровадження інноваційних ідей щодо здоров'язбережувальних, самозбережувальних технологій, поширення знань з протидії стресогенним ситуаціям; нарощування наукового та творчого потенціалу для гармонійного розвитку особистості й консолідації суспільства. У законодавчих і нормативних міжнародних документах, присвячених проблемам охорони та збереження навколишнього середовища, безпеки життєдіяльності, здоров'язбережувальних технологій наголошується про глобальних проблемах збереження біосфери та цивілізації, забезпечення благополуччя, тривалого активного здорового способу життя людства, визначаються шляхи реалізації екологічного виховання й інформування молоді, підготовки висококваліфікованих фахівців, окреслюються названі в програмних документах найвизначніші положення, декларовані на Міжнародному форумі ХХ-го сторіччя в Ріо-де-Жанейро (1992), реалізація яких не можлива без участі громадських організацій, та об'єднань.

У вищевказаних документах особлива увага приділяється гармонійному розвитку людства, формуванню культури безпеки, екологічної свідомості та здорового способу життя. Сьогодні актуальним є закладення соціальними структурами серед різних верств населення України навичок критичного мислення, тобто формування не пасивного споглядача суспільних явищ, а активного учасника розбудови України як розвинутої незалежної європейської держави. В Україні в контексті розбудови громадянського суспільства здійснюються заходи щодо забезпечення прискореного, випереджального інноваційного розвитку, а також поступово створюються умови для самоствердження та самореалізації особистості впродовж життя. Вхідження Української Держави у світовий науково-інформаційний простір, зокрема загальноєвропейську інформаційну систему, передбачає підготовку висококваліфікованих фахівців, науковців нової генерації, вимагає інтеграції та консолідації різних сфер життєдіяльності суспільства для впровадження європейських норм і стандартів [2].

Сьогодні, як ніколи, українське суспільство потребує формування в населення культури безпеки, екології та здоров'я, упровадження інноваційних ідей щодо поширення знань і практичних умінь, уміння виходити з негативних життєвих ситуацій. У той же час, реалізуючи принципи Болонської декларації, передбачено створити умови щодо організації та підтримки молодіжної еліти (талановитої та небайдужої молоді). Тому особливою є участь громадських організацій в міжнародних, державних і національних програмах щодо запобігання шкідливих звичок, інфікування ВІЛ/СНІДу [2].

Керуючись Рамковою конвенцією ООН зі змін клімату, схваленою 1992 року та доповненою розробленим 1997 року Кіотським протоколом, що містить конкретні зобов'язання зі скорочення викидів парникових газів, важливою є участь громадських екологічних організацій, просвітницьких товариств у поширенні екологічних знань і формуванні екологічної культури, екологічної безпеки та здорового способу життя серед широких верств населення – зокрема з метою розв'язання життєво важливої національної проблеми та запобігання демографічним негативним явищам. Це спонукало ініціативну групу науковців організувати Міжнародну академію культури безпеки, екології та здоров'я [2].

Основними напрямками діяльності Статутом організації визначено безпеку життєдіяльності, захист здоров'я й навколишнього середовища; формування культури безпеки, екологічної та ноосферної свідомості; упровадження здоров'язбережувальних, самозбережувальних технологій; оцінювання ризиків і протидію небезпекам

урбанізованого середовища через розповсюдження та узагальнення інформації й досвіду; підготовку та перепідготовку науково-педагогічних кадрів; навчальні та просвітницькі заходи з формування культури, мотивацій, компетенцій; здійснення незалежних експертиз тощо.

На інтегровану реалізацію мети й основних напрямків діяльності МАКБЕЗ спрямовано і проектну діяльність (розроблення мініпроектів і грантових проектів). У цій статті ми репрезентуємо проекти, які не було дібрано до тих, які отримують гранти, проте ми охоче ділимося ідеями, які варті поширення і впровадження в діяльність не лише громадських організацій, а й закладів освіти з можливими адаптаційними трансформаціями.

Серед мініпроектів, або проектів, які було розроблено для участі в конкурсах на отримання мінігрантів, акцентуємо увагу на двох: створення освітніх матеріалів та організація заходів, зокрема регіональної конференції / семінару / тренінгу для просвітників. Проекти є авторськими (розробники Л. Горяна, Н. Терентьева), виконаними на замовлення для отримання грантової підтримки. Пропонуємо громадськості окремі позиції цих проектів для впровадження в практичну діяльність.

Мініпроект «Створення освітніх матеріалів» передбачав підготовку до друку та видання спеціалізованого номеру науково-практичного Альманаху, розрахованого на цільову аудиторію – наукових, педагогічних, науково-педагогічних і медичних працівників. Розробники проекту передбачали збір інформації за такими тематичними напрямками: духовне здоров'я; соціальне здоров'я; екологія та здоров'я нації; самозбереження людини в сучасних умовах; методика управління впровадженням здоров'язбережувальних технологій; питання просвіти.

Метою такого випуску вбачаємо таке: просвітницька діяльність з питань здоров'язбереження є пріоритетним напрямком освітньої політики та сприяє збереженню генофонду нації. Учасники освітнього процесу постійно перебувають у ситуаціях стресу та конфліктогенності, особливо наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники внаслідок нестабільності працевлаштування, особливостей роботи з людьми (людина – людина), незворотності професійної деформації тощо.

Передбачуваний результат – формування культури здоров'я у всіх учасників освітнього процесу; сприяння просвіті наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників різних категорій та підвищенню життєвого ресурсу; профілактика раннього професійного вигорання, підвищення мотивації до саморозвитку й самозбереження, застосування методик здорового способу життя.

Щодо іншого мініпроекту, то ми планували продовжити серію просвітницьких заходів, спрямованих на поширення серед педагогічних, науково-педагогічних, наукових і медичних працівників інформації про здоров'язбереження та самозбереження. Так, за останні п'ять років було проведено низку відповідних заходів за ініціативи Міжнародної академії культури безпеки, екології та здоров'я. Це зокрема Всеукраїнський семінар з міжнародною участю «Реалізація тенденцій управління впровадженням здоров'язбережувальних технологій в освітній простір» (Київ, 2015), науково-практичний семінар «Управління впровадженням здоров'язбереження серед усіх учасників навчально-виховного процесу закладів освіти» (Монастирище, 2014), науково-практичний семінар «Збалансоване і раціональне харчування як здоров'язбережувальна система в закладах освіти України» (Київ, 2014), Міжнародний науково-практичний семінар «Актуальні проблеми здоров'язбереження в Україні: педагогічні та медичні проблеми репродуктивного здоров'я» (Київ, 2014), Всеукраїнський круглий стіл «Реалізація тенденції здоров'язбереження в закладах освіти України» (Київ, 2014), науково-методологічний семінар «Організаційна культура керівника загальноосвітніх навчальних закладів: проблеми, успіхи, перспективи» (Київ, 2013), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми здоров'язбереження в молодіжному середовищі» (Київ, 2013), колоквиум «Профілактика

діабету серед педагогічних працівників» (Київ, 2013), Всеукраїнський семінар-тренінг «Формування готовності педагогічних працівників до впровадження методики здоров'язбережувальних технологій серед усіх учасників навчально-виховного процесу» (Київ, 2013), Всеукраїнська науково-практична конференція «Моніторинг рівня здоров'я учнівської молоді» (Київ, 2012), семінар-нарада «Навчання основам стоматологічного здоров'я в загальноосвітніх навчальних закладах України» (Київ, 2011), міжнародний науково-просвітницький конкурс «Просвіта народу для збереження здоров'я і життя» (2011) та ін.

На 2016 рік планувалося проведення науково-практичного семінару з міжнародною участю «Адаптація здоров'язбережувальних технологій до особливостей закладів освіти України» за такими напрямками: умови створення здоров'язбережувального середовища в закладі освіти; особливості впровадження здоров'язбережувальних технологій у дошкільних закладах; особливості впровадження здоров'язбережувальних технологій у молодшій школі; особливості впровадження здоров'язбережувальних технологій в основній школі; особливості впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі; особливості впровадження здоров'язбережувальних технологій у професійно-технічних закладах; особливості впровадження здоров'язбережувальних технологій у вищих навчальних закладах; особливості впровадження здоров'язбережувальних технологій в закладах післядипломної освіти; управління впровадженням здоров'язбережувальних технологій в освітній простір. Цей захід перенесено на 2017 рік. Ми запрошуємо до участі в ньому зацікавлених осіб.

Друга половина 2016 року відзначилася розробкою та частковим впровадженням пілотного проекту зі створення цифрового інформаційного контенту з основних напрямків діяльності Міжнародної академії, як-от безпека, культура безпеки, здоров'я та здоров'язбереження (зокрема самозбереження), екологія.

Актуальність пілотного проекту зі створення цифрового інформаційного контенту з основних напрямків діяльності Міжнародної академії культури безпеки, екології та здоров'я зумовлена відсутністю узагальненого вітчизняного цифрового ресурсу з питань культури безпеки, екології та здоров'я, адекватного сучасному технологічному рівню, який би вмщував систематизовану інформацію, напрацьовану членами МАКБЕЗ (за їх персональним погодженням) як у попередні роки, так і сучасну, зокрема й видану обмеженим тиражем. Проект спрямовано на розширення медіаосвіти громадян, нарощування цифрового потенціалу в сегменті освітньої, просвітницької та соціально орієнтованої діяльності через формування й розширення вітчизняного цифрового ресурсу з культури безпеки, екології та здоров'я й забезпечення вільного on-line та off-line доступу до нього. Проект мав сприяти інформаційно-комунікаційному розвитку суспільства, оскільки націлений на розв'язання комплексу завдань зі створення середовища цифрового мультимедійного контенту, напрацювання можливостей єдиної інформаційної системи, інтеграції традиційних і цифрових ресурсів тощо. Доступ до цього контенту передусім отримали б базові заклади МАКБЕЗ та установи, з якими Академія уклала угоди про співпрацю (університети, інститути післядипломної педагогічної освіти, загальноосвітні заклади, дошкільні установи, експериментальні майданчики, редакції вітчизняних видань та ін.). Через зворотній зв'язок з цільовою аудиторією передбачалось розширення ресурсної бази відповідно до її потреб.

Серед завдань проекту виокремимо такі:

- розробити, апробувати та впровадити навчально-методичні комплекси і програмно-технологічні заходи зі створення медіаконтенту з питань культури безпеки, екології та здоров'я;

- розробити й впровадити в освітній процес підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та інших фахівців авторські інтегровані дисципліни, зокрема «Поліфункціональна інтеграція

здоров'язбережувальних технологій на міждисциплінарному рівні» (Л. Горяна), «Цілі розвитку тисячоліття: адаптація для України» (Н. Терентьева) та інші, розроблені вітчизняними науковцями – фахівцями з питань безпеки, культури безпеки, екології та здоров'я.

Результатами проекту визначено: моніторинг наявного інформаційного ресурсу з питань культури безпеки, екології та здоров'я; розробка, апробація та впровадження навчально-методичних комплексів і програмно-технологічних заходів зі створення медіаконтенту з питань культури безпеки, екології та здоров'я; видання робочих навчальних програм, посібників за авторськими навчальними дисциплінами, спецвипусків Альманаху, колективної монографії з питань культури безпеки, екології та здоров'я, роздаткового та супроводжувального навчально-методичного й інформаційного матеріалу до тренінгів і спецсеминарів з актуальних питань відповідно до потреб цільової аудиторії; консолідація зусиль науковців та практиків з окреслених питань, оцифрування друкованого контенту (монографії, періодичні видання за згодою авторів тощо) з окресленого сегменту діяльності; що у свою чергу сприяло б власне створенню цифрового інформаційного ресурсу з питань культури безпеки, екології та здоров'я й прищеплення громадянам навичок його використання та застосування у власній професійній і повсякденній діяльності.

Перспективність цього проекту вбачаємо в тому, що цифровий медіаресурс розроблятиметься як продовжуваний мережевий ресурс й у подальшому буде поповнюватися новим медіаконтентом; матеріали проекту розміщуватимуться на сайтах МАКБЕЗ і партнерів для вільного доступу; розроблені авторські дисципліни будуть адаптовані та розміщені на платформах дистанційних курсів (Moodle та ін.) університетів, закладів післядипломної освіти та на сайті МАКБЕЗ для вільного користування фахівців й охочих. Результати проекту, викладені в запланованих публікаціях, сприятимуть поширенню знань з культури безпеки, екології та здоров'я серед різних верств населення України.

Проект передбачав об'єднання наукового потенціалу й консолідування зусиль науковців і практиків – не лише членів МАКБЕЗ, а й інших установ та громадських організацій, тих, кому не байдуже підвищення лідерського потенціалу країни; посилення присутності вітчизняного контенту в цифровому просторі; інтенсифікація міжнародного співробітництва; розвиток у громадян медіаінформаційної грамотності, підвищення рівня культури сприйняття ризиків і протидії небезпекам сучасного навколишнього, побутового, виробничого, інформаційного та інших середовищ.

На основі викладеної інформації робимо висновок, що просвітницька проектна діяльність громадських організацій сприяє збагаченню науки і практики інноваційними технологіями, упровадженню результатів наукових досягнень у практику; використанню досягнень для формування в різних верств населення культури здоров'я, екології та безпеки життєдіяльності, сприяє розробкам прогресивних технічних, інформаційних і технологічних засобів для оздоровлення виробничого й навколишнього природного середовища, створення умов для благополучної життєдіяльності людини; сприяти підготовці та підвищенню кваліфікації наукових і науково-технічних кадрів.

Перспективами подальших досліджень убачаємо поширення інформації щодо просвітницької діяльності громадських організацій, що дасть змогу вивчати, адаптувати та запроваджувати досвід такої діяльності.

Література:

1. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржий (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : Педагогічна думка, 2016. – 448 с.

2. Статут Міжнародної академії культури безпеки, екології та здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/makbeziacseh/pro-akademiu/ustanovci-dokumenty>
3. Цілі розвитку тисячоліття. Україна: 2010–2015. Національна доповідь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.idss.org.ua/monografii/2015%20MDG%20Ukr%20Report%20DRAFT.pdf>.

Терентьєва Н. А., Горяна Л. Г.

ПРОСВЕТИТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ УКРАИНЫ
(НА ПРИМЕРЕ МАКБЕЗ)

Статья представляет информацию о просветительской деятельности общественной организации «Международная академия культуры безопасности, экологии и здоровья» (МАКБЕЗ) с акцентированием внимания на тех проектах, которые были представлены к участию в различных конкурсах: создание образовательных материалов и организация мероприятий, в частности региональной конференции / семинара / тренинга для просветителей; пилотный проект по созданию цифрового информационного контента по основным направлениям деятельности МАКБЕЗ, определенных Уставом – безопасность жизнедеятельности, защита здоровья и окружающей среды; формирование культуры безопасности, экологического и ноосферного сознания; внедрение здоровьесберегающих, самосохраняющих технологий; учебные и просветительские мероприятия и т.д.

Ключевые слова: просветительская деятельность, образовательные материалы, цифровой информационный контент, здоровьесохранение, проектная деятельность, общественные организации

Terentieva N. O., Gorjana L. G.

NGOS' EDUCATIONAL ACTIVITIES IN UKRAINE (EXAMPLE «IASCEH»)

The article represents the description of the projects of the NGO «International Academy of safety culture, ecology and health» (IASCEH) with emphasis on those projects that were submitted for participation in various competitions, but have not received the approval of the competition commission: the creation of educational materials and organization of events, including a regional conference / seminar / training for educator; a pilot project to create digital information content of the main activities of the International Academy – safety, safety culture, health and health preservation (including self), eecology.

The objective of the project is infrastructure development and formation of integrated Ukrainian multimedia online digital resource of a culture of security, ecology and health, access to the resource, preparing of competent specialists for its development fostering the skills of using it in their professional and everyday activity. The project relevance is due to a lack and demand of formation of the digital resource of a culture of security, ecology and health, in the Ukrainian information space, of an adequate modern technology level, which will include systematic modern information and accumulated in the world from the previous era and resources from the different media channels, while low IT competence in this field and the lack of awareness of modern media resources requires urgent measures in imparting digital environment knowledge and skills.

The basic directions of IASCEH activity according to the Charter are life safety, protection of health and the environment; creating a culture of safety, environmental and noosphere consciousness; implementation of the health-preservation and self-preserving technologies; assessment of risks and countering threats urban environment through proliferation and synthesis of information and experience; training and retraining of the teaching staff; educational programs of formation of culture, motivations, competencies; the performance of independent expertise etc.

Keywords: educational activities, educational materials, digital information content, health-preservation, the project activities, community organization.